Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta

Lausuntopyyntönne

U 70/2025 vp: Valtioneuvoston kirjelmä: Komission asetusehdotus Euroopan aluekehitysrahaston, mukaan lukien Euroopan alueellinen yhteistyö (Interreg), koheesiorahaston ja Euroopan sosiaalirahaston perustamisesta osana kansallista ja alueellista kumppanuussuunnitelmaa sekä aluekehityksen ja laadukkaisiin työpaikkoihin, osaamiseen ja sosiaaliseen osallisuuteen vuosiksi 2028–2034 myönnettävän unionin täytäntöönpanoedellytyksistä

Kuntaliitto kiittää mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston kirjelmästä koskien komission ehdotuksia EAKR- ja ESR-rahastoja koskeviksi asetuksiksi. Lausunnossa keskitytään ESR-rahoitusasetukseen ja sen työllisyyden ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden näkökulmiin.

Alue- ja rakennepolitiikka (koheesiopolitiikka), EAKR ja ESR+:

Koheesio- eli alue- ja rakennepolitiikka on ollut EU:n pääasiallinen instrumentti pitkän aikavälin alueellisille investoinneille sekä rakenteelliselle muutokselle, mahdollistaen räätälöityjen ratkaisujen kehittämisen ja käyttöönoton lähimpänä kansalaisia ja yrityksiä. Suomessa alue- ja rakennepolitiikan välineet eli Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahasto plus (ESR+) ovat olleet tukemassa kasvua: uuden liiketoiminnan ja työpaikkojen luomista sekä osaamisen vahvistamista erityisesti jatkuvien rakenteellisten haasteiden alueilla mutta myös kasvavilla kaupunkiseuduilla. Pitkäjänteistä kehittämistyötä on myös uuden esityksen myötä pystyttävä jatkamaan. Käytännössä kehittämisvarat tulevat pienenemään, samalla kun kansallisen ja alueellisen kumppanuussuunnitelman mahdolliset sisällöt laajenevat.

ESR-rahoitusasetus:

Valtioneuvoston kirjelmässä U 70/2025 vp on varsin niukasti tuotu esille erityisesti ESR-asetusta koskevia näkemyksiä. Kuntaliitto on samaa mieltä valtioneuvoston kanssa siitä, että kaikkia NRP-asetuksen 3 artiklan mukaisia erityistavoitteita ei ole tarkoituksenmukaista rahoittaa. **Kuntaliitto toteaa,**

CC BY

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

että komission esitys yhden NRP-rahaston mallista mahdollistaa entistä paremmin perinteisten ESR-rahoitteisten toimien yhteensovittamisen elinkeinoja ja työllisyyttä koskeviin toimiin.

ESR:n asetusluonnoksessa COM (2025) 558 final esitetään, että ESR:n olisi tuettava työllisyyttä, kaikkien yhdenvertaista pääsyä työmarkkinoille, oikeinmukaisia ja laadukkaita työoloja ja työvoiman liikkuvuutta. Lisäksi olisi mm. edistettävä kaikkien yhdenvertaisia mahdollisuuksia, tuettava vahvoja sosiaalisia turvaverkkoja, edistettävä sosiaalista osallisuutta ja torjuttava köyhyyttä ja asunnottomuutta sekä tuettava investointeja sosiaaliseen infrastruktuuriin. Lisäksi on tuotu painopisteisiin vastaaminen väestörakenteen muutoksen haasteisiin kaikkialla EU:ssa. **Nämä painopisteet ovat kuntien näkökulmasta tärkeitä ja niitä koskevat tavoitteet ja toimenpiteet tulee määritellä paikallis- ja aluelähtöisesti.**

Komission asetusluonnoksessa on määritelty myös tuki jäsenvaltioille toimiin, joilla tuetaan työnhakua, koulutusta, täydennys- ja uudelleenkoulutusta ja muiden mahdollistavien palvelujen saatavuutta. Samoin esitetään keskittymistä nuorisotyöttömyyteen ja mm. nuorisotakuuseen.

Aineelliseen puutteeseen vastaamista varten myönnettävä tuki:

Komission esitys aineelliseen puutteeseen vastaamisesta myönnettävälle tuelle on periaatteessa jatkoa nykyiselle Uudistuva ja osaava Suomi 2021-2027 rakennerahasto-ohjelman puitteissa myönnettävälle ”Aineellista puutetta torjuva Suomi”-tuelle (ESR+ -kokonaisrahoituskehys 33,5 milj. euroa). Käytännössä tuki on jaettu aineellisen avun saajille maksukorttien muodossa. Samalla avunsaajille on tarjottu ohjausta mm. terveelliseen ruokavalioon, velkaneuvontaan, sosiaalihuoltoon, työllisyys- ja koulutuspalveluihin sekä järjestöjen erilaisiin toimintoihin. Maksukorttien jakamisesta vastaavat hankehakujen kautta valikoituneet järjestöt sekä muutamat hyvinvointialueet.

Aineellisen avun saajan anonymiteettivaatimus on aiheuttanut haasteita jo suunniteltaessa maksukorttien luovuttamiseen liittyviä vaiheita, mutta niistä on selvitty. Tähän liittyvää sääntelyä ei tule kiristää. Petosten määrä on ollut ennalta arvioidun riskin luokkaa ja yleisesti ottaen maksukortti on ollut toimiva: kuukausittain eri puolilla Suomea jaetaan 13 000 aineellisen avun maksukorttia.

Kuntaliitto näkee tärkeänä, että **jatkossakin Suomessa myönnetään tukea vähävaraisten aineelliseen puutteeseen vastaamiseen**. Kuntaliitto yhtyy valtioneuvoston näkemykseen siitä, että ehdotettu sääntely ei saa johtaa

merkittävästi hallinnollisen taakan ja -kustannusten lisääntymiseen, sillä se tulee vaikeuttamaan tuen jakamisesta vastuussa olevien tahojen työtä.

Muutama huomio kansallisen ja alueellisen kumppanuussuunnitelman kokonaisuudesta:

Komission esitys monivuotisesta rahoituskehyksestä sekä sen täytäntöönpanosta poikkeaa merkittävästi nykyisestä 2021-2027 ohjelmakaudesta. Esitys on jaettu neljään pääotsakkeeseen, joista ensimmäisen pääotsakkeen toteutus tapahtuu komission esityksessä jäsenvaltiokohtaisten **kansallisten ja alueellisten kumppanuussuunnitelmien** kautta. Suunnitelmat sisältävät maatalouden, kalastuksen, koheesion (rakennerahastot) ja sisärahastot. Suunnitelmien on tarkoitus toteuttaa EU:n tavoitteita eurooppalaisen ohjausjakson jäsenvaltiokohtaiset suositukset huomioiden, kansallisiin ja alueellisiin tarpeisiin räätälöityinä. Jäsenvaltioiden tulisi keskittää resurssit taloudellisten, sosiaalisten ja alueellisten eriarvoisuuden vähentämiseen erityisesti vähemmän kehittyneillä alueilla. Suunnitelman on varmistettava linkki oikeusvaltiokertomuksen suositusten ja oikeusvaltioperiaatetta vahvistavien instituutioita ja kansalaisyhteiskuntaa koskevien investointien ja uudistusten välillä.

Komission esityksessä kansallista suunnitelmaa toteutettaisiin yhden rahaston ja ohjelman kautta, niputtaen useampia nykyisin erillisiä rahastoja ja ohjelmia yhteen. Kansallisen ja alueellisen kumppanuussuunnitelman ja sitä toteuttavan NRP-rahaston pääasiallinen sääntely sisältyy NRP-asetukseen, jota EAKR- ja ESR-rahastoja koskevat säädökset täydentävät.

Kuntien tehtävä työllisyyspalvelujen järjestämisessä huomioitava:

Kunnilla on entistä ratkaisevampi asema työllisyyden, elinkeinojen sekä osaavan työvoiman saatavuuden tukemisessa. Kuntiin siirtyneet työvoimapalvelut vaativat rinnalleen vaikuttavia lakisääteisen palveluprosessin ulkopuolisia toimia, joilla voidaan kohdennetummin edistää työllistymistä. Toimien tulee pitkäjänteisesti tukea työvoimapalveluiden mahdollistavaa palvelureformia muuttuvassa toimintaympäristössä.

On huolehdittava siitä, että nuorille avautuu selkeitä ja houkuttelevia polkuja työelämään ja pitkäaikaistyöttömien työmarkkina-asemaa vahvistetaan kohdennetuilla ja vaikuttavilla toimenpiteillä. Nuorten osalta korostuvat koulutuksen ja työelämän rajapinnat, sujuvat siirtymät opinnoista työhön sekä mahdollisuudet kiinnittyä uusiin, kasvaviin toimialoihin.

Pitkäaikaistyöttömien työllistymisen edistäminen edellyttää monialaista yhteistyötä, yksilöllisiä palvelukokonaisuuksia sekä osaamisen päivittämistä vastaamaan työmarkkinoiden muuttuvia tarpeita. Kuntien vahva rooli

työllisyyden, elinvoiman ja koulutuksen yhdyspinnassa mahdollistaa kohdennetut ratkaisut, jotka tukevat sekä työmarkkinoiden toimivuutta että sosiaalista kestävyyttä.

Euroopan sosiaalirahasto on tarjonnut kunnallisille ja alueellisille toimijoille merkittäviä vaikutusmahdollisuuksia paikallisten työmarkkinoiden haasteisiin vastaamiseksi. Kehittämishankkeiden kautta on onnistuneesti muun muassa vahvistettu työttömien työnhakijoiden palvelupolkuja, tuettu yritysten rekrytointitarpeita sekä edistetty maahanmuuttajien työllistymistä.

Kumppanuusrahaston varat jaetaan jäsenvaltioiden kesken asetusehdotuksen mukaan, jossa huomioidaan kunkin osavaltion osalta väestönmäärä, köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen vaarassa olevat maaseutualueella asuvan väestö, bruttokansantulo, suorat tuet, turvapaikanhakijat ja maantieteelliset tiedot maan rajoista**. Koska työttömyys on Suomessa tällä hetkellä suurempaa kuin yhdessäkään muussa Euroopan unionin jäsenvaltiossa, pitää Kuntaliitto tärkeänä, että muuttujana huomioidaan myös jäsenvaltioiden työttömien määrä ja siitä erityisesti pitkäaikaistyöttömien, nuorten ja maahanmuuttajien määrät.**

Kuntaliitto korostaa, että komission esitykseen kansallisesta ja alueellisesta kumppanuussuunnitelmasta (NRP-suunnitelma) tulee sisältyä vahva alue- ja paikallislähtöisyyden näkökulma, jonka myötä lähdetään hakemaan toimenpiteitä työllisyyden, osaavan työvoiman ja elinkeinojen sekä sosiaalisen osallisuuden vahvistamiseen. Kuntaliitto pitää tärkeänä, että NRP-suunnitelman valmistelun ja toteutuksen tulee tapahtua **kumppanuus-, monitasoisen hallinnon- ja lisäysperiaatteiden mukaisesti**.

Yhteenvetona Kuntaliitto toteaa, että **EU-rahoituksen tuomat lisäresurssit ovat jatkossakin kriittisiä paikallisten työllisyys- ja elinkeinopalvelujen kehittämisen tukemiseksi sekä sosiaalisen osallisuuden vahvistamiseksi**. Kohdennetut työllistämistoimet edistävät EU:n rahoituskehyksen pitkän aikavälin tavoitteita sosiaalisen oikeudenmukaisuuden sekä yhteiskunnallisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden vahvistamisesta. Jäsenvaltioiden rahoitusosuuksien määrittämisen muuttujana tulee huomioida myös jäsenvaltioiden työttömien määrä ja siitä erityisesti pitkäaikaistyöttömien, nuorten ja maahanmuuttajien määrät.

SUOMEN KUNTALIITTO

Annukka Mäkinen
kehittämispäällikkö, aluekehitys